

МЕРА ЗА МЕРУ

Одличан српски универзитет

Александар Манџић

Прошли пут сам завршио текст својим уверењем да не може бити успешне државе без бар једног *одличног* универзитета. Како направити одличан универзитет? Одговор је – не знам, али знам ко зна. Прво треба питати људе који су створили и који развијају Математичку гимназију. (Зашто нико од њих није мистар образовања?) Имамо и бројне педагошке катедре, ето прилике да учине нешто важно на општу ползу.

Увели смо као и Европа болоњски систем, по угледу на Америку. Али, њихово образовање је, да кажем нежно, у кризи. Од 20 водећих универзитета на Шангајској листи, 17 су амерички. Међутим, реалност је другачија, низ радова о њиховом високом образовању бележе знакове пропадања. Мени изгледа да је то у блиској вези са предвечерјем тренутно доминирајуће светске силе.

Америка има око пет хиљада универзитета и колеџа на којима је око 40 одсто младих између 18 и 26 година. Анкете показују да студент просечно проводи само 12 сати недељно учећи, за разлику од 25, пре 40 година. Половина студената неће да узима курсеве током којих мора да напише више од двадесет страница током семестра. Све је мања шанса да ће студент виђати редовног професора чије га је име привукло, осим ретко, у великој учioniци, на великој раздаљини (звучи познато). Уместо тога, биће препуштен или бедно плаћеним хонорарним наставницима или докторандима који на тај начин надокнађују своје трошкове студија. Број запослених у администрацији расте неупоредиво брже од броја оних који учествују у настави. Њихов интерес за основну мисију је, као и обично код администрације, на одличном другом месту, одмах после личних интереса. Универзитетске спортске лиге су важан извор прихода, студенти који су примљени на основу спортских резултата постају само спортисти, а тренери имају веће плате од најбоље плаћених наставника. Резултат: на недавном националном тестирању се испоставило да половина студената на крају друге године није направила никакав напредак од почетка студија у критичком, комплексном размишљању и писању.

Од 70 одсто средњошколаца који наставе студије, већина не дипломира, а на последипломским студијама одустане више од половине. Понекад то изађе на добро. На елитним приватним универзитетима, годишња школарина је преко 50.000 долара, а на државним, за становнике локалне државе, око 25.000. Већина америчких студената ради док студира (ово не звучи баш познато) и за далеко највећи број њих, трошак се може покрити само узимањем кредита, тако да, када догура до дипломе, студент има велики дуг за који нема решења преко банкрота. Банке обожавају ове кредите, јер је он гарантован без ограничења, терет за цео живот. Они могу да се наплате и од иначе заштићене имовине: од плата, узимања куће, чак и од накнаде за незапослене или социјалне помоћи. Сума којом су студенти тренутно задужени је три хиљаде милијарди долара (3.000.000.000.000 \$), скоро два пута више него што је уложено у решавање финансијског слома 2008. и два и по пута више него што Америка дугује Кини.

И све то ради дипломе која у данашњој Америци (bachelor, како се то ужасно данас на латиничном српском зове – видети Интернет) значи врло мало приликом запослења. На крају, један од најгорих знакова, инфлација оцена. У систему оцењивања од А (одличан) до Ф (недовољан), постоји шест степена који уз минусе и плусеве који се примењују, чине 15 нијанси. Студенти се сматрају увређеним ако не добију неку од оцена изнад Б. Неки универзитети, као Принстон, пробали су да то реше увођењем квота. Наставник на испиту има на располагању само 20 одсто од сваке оцене, тако да мора да рангира студенте. Након неколико година, пракса је укинута, пре свега због егзактних наука које не могу да се уклопе. Нове идеје нема, инфлација се наставља. Некада прва по образовању својих становника, Америка је сада десета на светској листи, са знаковима даљег пада.

Дакле, број бодова које ће омогућити нашем студенту бесплатно студирање је детаљ. Све интелектуалне снаге Србије морају добро да се замисле и смисле наш нови универзитет.

Одличан српски универзитет мора да буде мали, зато што Србија нема вишак одличних професора нити одличних младих људи. Рачунам да би се могло наћи око 2.000 одличних професора и десетак хиљада студената који хоће и могу да буду одлични, којима се онда могу поклонити одлични услови. За Србију то би значило бар 2.000 одличних стручњака годишње. Њима треба понудити важне послове и то ће бити сасвим довољно да се у неколико година обнови крвоток државе. Одлично.

Све остало препустити „мегатрејдовима“. И приватни универзитети ће напредовати, када схвате да је инвестиција у квалитет једина која се исплаћује.

Много је бројки у мом тексту. Оне су резултат провера на свим нивоима студирања и наставе у Америци. Код нас таквих провера нема. Универзитети су аутономни, сами управљају и себи суде. Међутим, ко брани држави да проверава њихове резултате? Тако би се могле створити ранглисте и сазнати много о будућности која нам прети. Чак и бугарско Министарство образовања има такве провере и рангирање на основу 50 индикатора, од наставе, до вредновања појединих диплома приликом запослења.

Можда можемо без Европске уније, али без *одличног* универзитета, сигурно не. ¶

Одличан српски универзитет
мора да буде мали, зато што
Србија нема вишак одличних
професора нити одличних
младих људи